

Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina

Prikaz kataloga izložbe

Tea Rosić, dipl. arheo. i pov. umj.,
kustosica Muzeja Grada Crikvenice

Muzej Grada Crikvenice obilježio je šestotu godišnjicu osnutka pavlinskog samostana u Crikvenici i prvog spomena imena grada velikom izložbom *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Izložba je bila doprinos Muzeja u zajedničkoj proslavi velike obljetnice koja je obilježila 2012. godinu u Crikvenici.

Priprema izložbe bila je jedinstvena prilika da se interdisciplinarno istraži povijesna i umjetnička baština Vinodola u razdoblju od 15. do kraja 18. stoljeća, tj. u razdoblju postojanja pavlinskog samostana u Crikvenici. Opsežan terenski rad te istraživanje u arhivima i muzejskim ustanovama koje je obavio tim stručnih suradnika, rezultirali su kvalitetnim muzejskim projektom koji se sastojao od postavljanja izložbe u Muzeju i izdavanja kataloga. Realizacija cijelog projekta ostvarena je suradnjom Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja, Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Riječke nadbiskupije u organizaciji Muzeja Grada Crikvenice. Uspješnosti izložbe doprinijele su brojne institucije koje su posudile izložke putem kojih se je javnosti predstavilo razdoblje kasnog srednjeg i ranog novog vijeka Vinodolske doline i njezina priobalja.

Rezultati istraživanja autora i stručnih suradnika izložbe objavljeni su u opsežnom katalogu *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*. Vrijednost ove publikacije prepoznata je i na razini Hrvatske. Naime, Muzej Grada Crikvenice dobitnik je godišnje nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za najbolji izdavačko-izložbeni projekt u 2012. godini. U obrazloženju svojeg odabira Hrvatsko je muzejsko društvo istaknulo: *Katalog urednice, prof. dr. sc. Nine Kudiš dragocjen je doprinos za bolje poznavanje Vinodola, njegove povijesti, kulture, vjerske prošlosti i umjetnosti, koji može poslužiti kao polazište*

za buduća istraživanja i studij umjetničke i povijesne baštine crikveničkog područja.

Katalog je objedinio raznovrsnu baštinu Vinodola – od umjetnina preko umjetničkog obrta do isprava, oružja, numizmatike i etnografske građe. Sličnu tematiku, doduše geografski i vremenski šireg obuhvata, obradila je izložba *Prošlost i baština Vinodola* kojom se 1988. godine obilježila sedamstota obljetnica *Vinodolskog zakonika*. Od tada pa sve do 2012. godine nije postavljena izložba koja je pokušala napraviti sintezu povijesno-umjetničke i historijografske baštine Vinodola. Zbog toga je značaj izložbe i kataloga *Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina* velik, što je urednica Nina Kudiš u uvodnom slovu publikacije istaknula riječima: *Katalog koji držite u rukama stoga je pokušaj da se rekapituliraju postojeća znanja o spomeničkoj baštini Crikvenice i Vinodola te da se ponude nove interpretacije i hipoteze. Jednom riječju, da se ona sagleda kroz optiku suvremene metodologije znanstvenog istraživanja u povijesti umjetnosti i da se pokuša uklopiti u širi kontekst umjetnosti ranog novog vijeka u ovom dijelu Europe.*

Katalog izložbe koncipiran je u dvije cjeline. Prvi su dio tekstovi autora, a drugi dio je detaljan kataloški pregled izloženih predmeta. Osim glavne urednice Nine Kudiš urednički kolegij kataloga činili su Marijan Bradanović, Tea Perinčić i Damir Tulić. Recenzenti tekstova bili su Slaven Bertoša, Ivan Matejčić i Radoslav Tomić. Koordinatorica cijelog izložbeno-izdavačkog projekta, koji je uključivao brojne suradnike i institucije, bila je Irena Jurić, tadašnja ravnateljica Muzeja Grada Crikvenice.

Izdanje donosi osim povijesno-umjetničkog pogleda na baštinu Vinodola i bogatu historiografsku građu iz koje saznajemo okolnosti života ljudi u Vinodolu od 15. do kraja 18. stoljeća te ulogu pavlinskog reda i obitelji Frankopan kao zajedničkih nositelja kulturnog i gospodarskog razvitka. O tome piše Ivo Mileusić u svojem tekstu *Posjedi crikveničkih pavlina u Vinodolu*.

Marko Medved u svojem je radu *Crkvene okolnosti dolaska i djelovanja pavlina u Crikvenici* obradio povijest pavlinskog reda s naglaskom na njihovo djelovanje u Krbavskoj odnosno Modruškoj, a potom Senjsko-modruškoj biskupiji, te crkvenu povijest ranoga novog vijeka koja se odnosi na prostor Vinodola.

Željko Bistrović autor je teksta *Glagoljaška baština Vinodola* u kojem je prikazao plodnu i neprekinutu glagoljašku aktivnost od polovice 14. do polovice 17. stoljeća koja je sačuvana na kamenim spomenicima, u liturgijskim rukopisima i brojnim spisima. Nositelj glagoljske pismenosti u Vinodolu većinom je crkva, pogotovo franjevački i pavlinski red, no veliku ulogu ima i feudalna obitelj Frankopani.

Marijan Bradanović je u svojem radu *Graditeljstvo Vinodola u doba pavlina* dao pregled graditeljske baštine Vinodola prije pavlina te kroz razdoblje raz-

vijenog i kasnog srednjeg vijeka. Naglasak je u radu stavljen na arhitekturu pavlinskih samostana u Crikvenici i Novom koji su izgrađeni na lokacijama s kojih se kontrolirao pomorski put, na kojima se razvijala luka i trgovište, ribarstvo, poljodjelstvo i trgovina priobalja, otoka i kontinentalnog zaleđa.

Ivan Braut je u radu *Skulptura 15. i 16. stoljeća na prostoru Vinodola* obradio malobrojnu skupinu umjetničke baštine nastalu u razdoblju ratova i opasnosti od Osmanlija. Riječ je manjoj skupini umjetnina koje su iznimno iznadprosječne kao Oplakivanje Krista iz crkve svetog Stjepana u Driveniku ili reljef s prikazom Bogorodice s djetetom iz župne crkve u Bribiru, a većinom su osrednje ili lošije kvalitete što je odraz vremena i prostora u kojem nastaju.

Skulptura i altaristika u vinodolskom kraju u 17. i 18. stoljeću rad je Damira Tulića u kojemu je dao osvrt na terenski obilazak vinodolskih crkava koje su tijekom 17. i 18. stoljeća ukrašavane mahom drvenim skulpturama i oltarima. Odras siromaštva lokalne sredine i nedostatak snažnijeg urbanog središta autor prepoznaje u izostanku podizanja mramornih oltara. Tek je polovicom 18. stoljeća podignut jedan takav reprezentativni oltar u Bribiru. Damir Tulić je opširnije obradio umjetničku ličnost pavlinskog drvorezbara i kipara Paulusa Riedla, autora glavnog oltara župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Crikvenici.

Slikarstvo u Vinodolu tema je čija je autorica Nina Kudiš. U svojem se radu bavi narudžbama slika u Vinodolu od početka 15. pa sve do kraja 18. stoljeća navodeći kako se u Vinodolu naručivanje slika svodilo na povremenu nabavu nužne crkvene opreme koja je u prvim stoljećima češće dolazila s prostora Venecije, a od 18. stoljeća iz kontinentalnih radionica.

Mateja Jerman u radu *Liturgijski predmeti od plemenitih materijala na području Vinodola* obradila je znatan broj liturgijskih predmeta koje prema provenijenciji dijeli na radove umjetničkog obrta nastale u zlatarskim središtima Mletačke Republike i Habsburškog Carstva. Autorica je istaknula posebnost vinodolskog kraja u kontekstu proučavanja liturgijskih predmeta, a to je neobično velika sačuvanost relikvijara svete Ursule u obliku glava ili poprsja.

Povijesni tekstil na području Vinodola rad je Ive Jazbec. Autorica navodi kako se veći dio sačuvanih predmeta povijesnog tekstila u Vinodolu odnosi na liturgijska ruha iz 19. i 20. stoljeća, dok ih je svega nekoliko sačuvano iz ranijih razdoblja, no njihova vrijednost nadilazi regionalni značaj te ih je detaljno obradila.

Na kraju se nalazi rad Tee Rosić *Od ideje do realizacije izložbe Czriquenicza 1412 – život i umjetnost Vinodola u doba pavlina* u kojemu je autorica opisala tijek nastanka muzejske izložbe te koncepciju i scenarij izložbe.

Pokraj autora uvodnih tekstova, koji su ujedno i autori kataloških jedinica, u detaljnoj kataloškoj obradi predmeta svoj su doprinos dali Maja Mustač, Tea Perinčić, Marijan Steiner i Ivana Žic Šarić.

Kvalitetu izdanja pružaju dokumentarne fotografije Vinodola, crkvene i fortifikacijske arhitekture, crkvenih interijera, slikarstva, skulpture, tekstila, liturgijskih predmeta koje prate uvodne tekstove i katalošku obradu izložaka. Autori su ovih fotografija Jovan Kliska, Bojan Crnić, Paolo Mofardin, Damir Tulić, Miroslav Matejčić i Iva Jazbec, a dio fotografija potječe iz arhive HAZU-a i Konzervatorskog odjela u Rijeci. Likovno oblikovanje naslovnice potpisuje Ivan Braut, dok je za oblikovanje kataloga zaslužan Trampi d.o.o. iz Rijeke. Lekturu i korekturu napravila je Diana Greblički-Miculinić.

I za kraj, posebna je vrijednost ovog izdanja u tome što je pružena prilika mladim stručnjacima, na pragu karijere, da uz iskusne istraživače i znanstvenike sudjeluju u ovom zahtjevnom poduhvatu. S obzirom na vrijedna saznanja koja su ovdje prvi put objavljena objelodanjeno, valja se nadati da će i drugi mladi stručnjaci i svi oni koje zanima povijest Vinodola prepoznati vrijednost ovog izdanja.